

षष्ठः पाठः

सुभाषितानि

प्रस्तुतोऽयं पाठः विविधग्रन्थात् सङ्कलितानां दशसुभाषितानां सङ्ग्रहो वर्तते। संस्कृतसाहित्यस्य सार्वभौमिकं सत्यं प्रकाशयितुम् अर्थगाम्भीर्ययुता पद्यमयी प्रेरणात्मिका रचना सुभाषितानि कथ्यते। अयं पाठांशः परिश्रमस्य महत्त्वम्, क्रोधस्य दुष्प्रभावः, सामाजिकमहत्त्वम्, सर्ववस्तूनाम् उपादेयता, बुद्धेः वैशिष्ट्यम् इत्यादीन् विषयान् प्रकाशयति।

#

परिश्रम

आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः ।

व + अस्ति + उदात्त + जग

नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कृत्वा यं नावसीदति ॥1॥

गुणी गुणं वेत्ति न वेत्ति निर्गुणो,

बली बलं वेत्ति न वेत्ति निर्बलः ।

पिको वसन्तस्य गुणं न वायसः,

करी च सिंहस्य बलं न मूषकः ॥2॥

#

reason

निमित्तमुद्दिश्य हि यः प्रकुप्यति,

objective

ध्रुवं स तस्यापगमे प्रसीदति ।

unnecessary prejudice

judgement

अकारणद्वेषि मनस्तु यस्य वै,

कथं जनस्तं परितोषयिष्यति ॥3॥

उदीरितोऽर्थः पशुनापि गृह्यते,

हयाश्च नागाश्च वहन्ति बोधिताः ।

what is NOT spoken

अनुक्तमप्युहति पण्डितो जनः,

परेङ्गितज्ञानफला हि बुद्धयः ॥4॥

knowledge via signals

samajhe walo ke liye ishara hi kaffi hai

क्रोधो हि शत्रुः प्रथमो नराणां,

देहस्थितो देहविनाशनाय । *destroys body.*

यथास्थितः काष्ठगतो हि वह्निः, *Fire*

स एव वह्निर्वहते शरीरम् ॥5॥ *lighting fire*

anger destroys human
[like fire burns the wood itself]

मृगा मृगैः सङ्गमनुव्रजन्ति,

गावश्च गोभिः तुरगास्तुरङ्गैः । *cow horse*

मूर्खाश्च मूर्खैः सुधियः सुधीभिः, *stupid brain*

समान-शील-व्यसनेषु सख्यम् ॥6॥ *same behaviour friend*

[similar people attract]

सेवितव्यो महावृक्षः फलच्छायासमन्वितः । *take shelter*

यदि दैवात् फलं नास्ति छाया केन निवार्यते ॥7॥ *if luck - to stop*

[take shelter with someone who contributes

अमन्त्रमक्षरं नास्ति, नास्ति मूलमनौषधम् । *mantra alphabet without medicine, no herbs*

अयोग्यः पुरुषः नास्ति योजकस्तत्र दुर्लभः ॥8॥ *no virtuous man to combine difficult*

संपत्तौ च विपत्तौ च महतामेकरूपता । *wealth difficult*

उदये सविता रक्तो रक्तश्चास्तमये तथा ॥9॥ *sun red red in sunset*

[happy w/o external factors.]

↓
Stoic

विचित्रे खलु संसारे नास्ति किञ्चिन्निरर्थकम् । *strange condition without reason*

अश्वश्चेद् धावने वीरः भारस्य वहने खरः ॥10॥ *proficient donkey*

[Nothing happens w/o reason]

शब्दार्थाः